

Izkušnja vašega dnešnega naročila
Izkušnja vašega dnešnega naročila
Izkušnja vašega dnešnega naročila

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2857 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2857 S. Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 1904

LETO—YEAR XXII. Chicago, Ill., petek, 26. julija (July 26), 1929. Subscriptions \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 176

Hoover ustavil gradnjo bojnih križark

Priljubljen je MacDonaldovi gestji za znižanje oboroženosti na morju. Pričakuje se, da se bo razorožitvena konferenca vrnila v mesecu oktobru.

Washington, D. C., 25. jul. — MacDonaldova izjava, da bo britska vlada prenehala s gradnjo bojnih križark in izvajanjem oborožitvenega programa, je dobila hiter odziv pri predsedniku Hooverju. Hoover je takoj odredil, da se gradnja treh bojnih križark v vladnih ladjedelnicah ustavi.

Akcija predsednika Hooverja prikazuje, da definitivno veruje v razorožitveni načrt, o katerem se bo razpravljalo na konferenci, ki se bo vrnila v oktobru v Washingtonu, in katere se bodo udeležili zastopniki vseh sil.

MacDonald bo obiskal predsednika Hooverja v oktobru. Obisk se amatra važnim in v vladnih krogih so menja, da bo razorožitveni program zavzel definitivne oblike po sestanku MacDonald s Hooverjem. Zadnji je izrazil veliko veselje nad obiskom angleškega premierja.

V MacDonaldovi izjavi, ki je bila podana večeraj v parlamentu, da je bilo rešeno, da bo vlada takoj prekinila s konstrukcijo petih križark, ki se grade v ladjedelnicah v Surreyju in Northumberlandu, s gradnjo postaje za podmornice v Maidstonu in preklic pogodbe za konstrukcijo podmornik.

Hoover je izjavil, da je vzel MacDonaldovo izjavo s radostjo na znanje. "Ameriški narod", je dejal predsednik, "čestita načelniku britske vlade na odločnem nastopu, ki pomeni definitiven korak k smanjšanju oboroženosti na morju, in pozdravlja s odkritim veseljem MacDonaldov obisk v Združenih državah. Premier velike britske države naj bo prepričan, da ga bo ameriško ljudstvo navdušeno sprejelo."

Z rudarske konvencije

Načrt, da se uradniki vol vseh štiri leta, porazen.

Wilkes-Barre, Pa. — (F. P.) — Priporočilo administracije rudarskega distrikta št. 1, da se uradniki volijo vsaka štiri leta, je bilo poraženo s veliko večino glasov. Sprejet je bil predlog, da se distriktna konvencija vrši vsako leto. Do sedaj je bila na dva leti.

Na konvencijo je prišel tudi Cappellini, ki je predložil resolucijo za reorganizacijo pitalonskega okrožja. Konvencijni predsednik John Boylan je resolucijo vrnil s dnevnega reda.

Več delegatov je kritiziralo republikanske in demokratske poslanca, ki so bili izvoljeni s pomočjo rudarske unije, ker se ne drže obljub, ki so jih dali rudarjem za časa volilne kampanje.

Konvencija je prejela mnogo pritožb iz raznih krajev distrikta radi slabih delovnih razmer in izkoriščanja premogarjev.

Komunisti se udeležijo mestnih volitev.

New York. — Komunistična stranka v New Yorku je sklenila, da se udeleži jenske volilne kampanje. Za županskega kandidata je nominirala William W. Weinsteina, tajnika lokalne organizacije. Stranka je nominirala kandidata v vse urade.

Velika suha na Anglijskem. London. — Velika vročina zadnjih dni je posušila studence in potoke in v nekaterih mestih je vlada odredila, da se daje prebivalcem vodo v odmerkih. Najhuje so prizadeta mesta Guisely, Halifax in Yorkshire.

Tekstilni stavkarji prepevajo o solidarnosti

Hoffman prejema klice, da organizira nove postojanke; tekstilni stavkarji v Marionu demonstrirajo in pišejo delavske pesmi.

Marion, N. C. — (F. P.) — Med tem, ko se tekstilni delavci v Marionu vztrajno bore za priznanje unije in za skrajšanje delavnika na deset ur, se odpira nova drama, ki veje po celim piedmontskem distriktu. Alfred Hoffman, zmorni organizator tekstilnih delavcev, je na shodu, ki se ga je udeležilo nad tisoč stavkarjev in simpatičarjev, naznanil, da je prejel pisma iz Charlotte, N. C., Danville, Va., Rock Hills, S. C., in Rutherfordtona, v katerih ga delavci prosijo za pomoč pri organiziranju novih unifajskih postojank.

Pred shodom se je vrnila živahna povorka stavkarjev, iz katere se je razlegala pesem za pesmijo, ališale gitare, goali, banje in harmonike. Vriska se je pomikala dolga vrsta stavkarjev, ki so bili blizu mestec Clinchfield, kjer so pozivali delavce, da se pridružijo stavki. Stavkarji so pokazali veliko talenta za go-dbo in pesem, in so skompirali že več delavskih pesmi.

Delavci iz Clinchfielda, kjer se nahajati dve tekstilni tovarni s tisoč delavci, pridno pristopajo v organizacijo. Delavski voditelji pravijo, da čas ni več daleč, ko bo unija stoprocentno močna.

Stavke krojaških delavcev v mnogih mestih

Organizatorična kampanja Amalgamated Clothing Workers unije uspeva. Krojači na stavki v raznih mestih.

New York. — (F. P.) — Kampanja za organiziranje krojaških delavcev v industriji za moške obleke je v teku na vseh frontah. Najobsežnejša se vrši v Philadelphiji, kjer si Amalgamated Clothing Workers unija prizadeva že več let, da bi organizirala oblačilni trg v tamkajšnjem mestu. Prvi uspeh se je pokazal, ko so šli pred več tedni krojači na stavko pri Navytone Tailoring kompaniji.

Pred nekaj dnevi je družba podpisala pogodbo s unijo, ki vključuje več sto delavcev. Komaj je bila končana stavka pri Navytone kompaniji, je odšlo na stavko 300 krojačev pri Progressive Tailoring podjetju. Agitacija za stavko se vrši tudi po ostalih neprijaznih podjetjih, ki jih je precejšnje število. Amalgamated krojaška unija upa, da bo sedanja kampanja končala s popolno unifikacijo philadelphskih krojačev.

V državi Massachusetts se vrše stavke v Bostonu in v Lynnu; v prvem mestu so krojači na stavki pri Kanzasian Clothing kompaniji. Njena tovarna je na "počitnicah" že več tednov. Družba išče sodnijske prepovedi. V Lynnu so krojači na stavki pri United Sportwear kompaniji.

V Minneapolisu, Minn., vodi Amalgamated stavko 75 krojačev, ki zahtevajo od Goodman kompanije, da prizna unijo in ugodni drugim zahtevam. Krojači iz St. Paula so odglasovali, da prispevajo enodnevno plačo za podporo minneapoliskim stavkarjem.

V Cincinnatiju se vrši stavka pri Levine Bros. kompaniji že več tednov. Patriotičnega Le- vina najbolj jezi dejstvo, da so piketi oboroženi z ameriško zastavo, katere naj bi služila za protekcijo le podjetnikom po mnenju tega gospodarja.

Amalgamated Clothing Workers unija ne pripada Ameriški delavski federaciji. S svojimi energičnimi nastopi si je zgra-

RUSKO-KITAJSKI SPOR SE MIRNO PORAVNA

Sovjetski konzul konferiral s načelnikom Mandžurije. Napetost se je zmanjšala.

Tokio, 25. jul. — Dan, ko je bil proglašen Kellogg-Briandov protivojni pakt, je prinesel upanje na mirno poravnavo spora med sovjetskimi Rusijo in Kitajsko. Na spravi konferenci zastopnikov obeh držav je bila izražena želja, da se prenejo vojni oblaki, ki so ogrozili Daljni vzhod zadnjih štirinajst dni. Vse prekinjenju diplomatskih odnosov se je večeraj vrnila konferenca med sovjetskim konzulom generalom Melnikovem in Čang Tso-han-angom, načelnikom mandžurske vladne uprave. Konferenca se je vrnila v mestu Čangčunu in se amatra kot definitiven korak k mirnim pogajanjem in izravnanju sovražnosti, ki je nastala v zvezi s sporom radi kitajske vzhodne železnice.

Poročilo iz Harbina govori, da je med sovjetskimi in kitajskimi vojaškimi četi nastalo nekako premirje in so se voljki obeh strani umaknili v ozadje bojne linije pri Mandžuriji. Mesto nudi sedaj zopet normalno lice.

London. — Sem je dospelo poročilo, da kitajska vlada ne bo dovolila nobenega vmešavanja neprizadetih držav v sovjetsko-kitajski konflikt. Predsednik Kajsik in njegova vlada je za to, da se pogajanja vrše direktno s sovjeti.

Harbin, Mandžurija, 25. jul. — Kitajski avtoritete so večeraj izjavile, da so sovjetske vojaške čete zaplenile pet kitajskih ladij v pristaniščih reke Amur. Ladje so bile naložene s trgovskim blagom. Medtem pa prihaja poročilo iz Moskve, da so kitajski banditi ob meji napadali prebivalce in ropali skladišča in trgovine. Nekaj teh banditov je bilo ujetih in 26 je bilo eksekutiranih.

Torijci niso dosegli roparskega namena

Privatni interesi imeli namen pograbititi londonske tramvaje. Delavska vlada naznanila, da je zavrgla predloge.

London. (F. P.) — Torijški načrt, da vlada izroči privatnim interesom londonske tramvaje, je pretekli teden dobil smrtni udarec, ko je minister transportacije Morrison naznanil, da je delavska vlada sklenila, da ne pošlje v lordsko zbornico dveh predlog, ki so ju pred volitvami torijci v mestni zbornici in parlamentu že sprejeli.

Predlogi sta doletela, da vlada izroči kontrolo londonskih tramvajev privatnim interesom za dobo 40 let. Proti načrtu so se borile z delavsko stranko vred tudi strokovne organizacije, posebno pa unija transportnih in splošnih delavcev.

To vprašanje je igralo važno vlogo tudi pri zadnjih volitvah v mestno zbornico. In v distriktih, kjer je bilo to vprašanje najbolj v ospredju, so bili kandidati delavske stranke povsod zmagoviti. V mestni vladi imajo laboritorje sedaj večino — izmed 62 sedežev je 36 v rokah laboritorjev.

Londonski tramvaji imajo vrednost 80 milijonov dolarjev in obsegajo več sto milj proge.

dila prestil med delavci in v splošnem, kakršnega ne uživa nobena ameriška unija. In v zadnjih 15 letih, odkar je bila organizirana, je dvignila življenjski in moralni standard krojačev kot nobena druga organizacija.

Senatorski aspirant naklonjen fašizmu

Objava komplimentov med Mussolinijem in prejšnjim ameriškim poslanikom Fletcherjem, ki aspirira za senatorja v Pennsylvaniji, povzročila senzacijo med starogardisti.

Washington. — (F. P.) — Starogardisti v republikanski stranki se neprijetno počutijo radi objave korespondence, ki sta jo izmenjala Mussolini in prejšnji ameriški poslanik v Rimu Henry P. Fletcher. V korespondenci si medsebojno čestitata k simpatičnemu sodelovanju pri "velikem delu".

Starogardistom ni toliko na dejstvu, da je Fletcher očil simpatičar Mussolinija in pripadnik njegovih idej. Dirnilo jih je največ to, ker je vsem znano, da je Fletcher zapustil poslaniško službo v Rimu največ iz razloga, ker želi kandidirati za senatorja države Pennsylvanije prihodnje leto, ali pa leta 1932. In objava korespondence zna mogoče škodovati njegovi izvolitvi.

V poslovnem pismu piše Mussolini Fletcherju, da mu izreka "najtoplejšo zahvalo in simpatije za sodelovanje." Fletcher mu odgovarja in pravi med drugim: "Ako sem nekoliko pripomogel, da moja vlada in ljudstvo boljše razumeva evolucijo, ki je nastala v Italiji pod Vašim vodstvom, sem to delal iz razloga, ker sem opazoval s največjo pozornostjo in simpatijo napredek vaših načrtov za transformacijo Vaše ljubljene Italije."

Ideja ne pozna državnih mej in ne geografske razdalje. Fašist Fletcher v Ameriki in načelnik črnačev v Italiji sta si brata.

Delavci zahtevajo odslop sodnika

Vplivnejši časopis v Wisconsinu so se pridružil delavski kampanji, da delavstvu sovražen sodnik resignira.

Kenosha, Wis. — (F. P.) — Agitacija, da se sodnika E. B. Beldena odstavi, ako sam ne odstopi, so se pridružili tudi vplivnejši dnevniki. Menda je malo sodnikov v državi, ki bi šli tako daleč v protidelavski kampanji kot je šel sodnik Belden. Ker ni mogel zdobiti stavke tekstilnih delavcev v Kenoshi potom sodnijskih prepovedi in potom gorostasnih kazni aretiranih stavkarjev, je dal ukaz, da okrajni komisarji aprotirajo vsoto 40 tisoč dolarjev, ki bi se rabila v vrhu, da se delavcem pokaže, "kje je njih mesto."

Kenoški tekstilni delavci pod vodstvom Louisa Budenza so vrnili šilo za ognjilo. Pričeli so listati po sodnijski zgodovini in pronašli, da je Belden prejel 20 tisoč dolarjev od openkaparja Simmons kot "posojilo," katerega mu pa ni bilo treba vrniti in tudi ga ni nikdar vrnil. Šilo so še korak dalje: pri zadnjih volitvah so izvolili nekaj svojih ljudi v okrajno vlado.

Dnevi so postajali vedno bolj vroči za sodnika: obtožba v državni legislaturi radi korupcije, preiskava, zaslišanje. In sedaj še kampanja v dnevnikih. Kot izgleda, so dnevi sodnika šteti.

Kampanja mašinistov na vzhodu

New Haven, Conn. — Distriktna organizacija mednarodne unije mašinistov vodi obsežno organizatorično kampanjo v državi Connecticutu. Pri New Haven Clock kompaniji se je pridružil organizaciji 75 odstotkov strojnikov, in ko je družba to zaznala, je odpustila 50 procentov novih unionistov, ostalim pa povišala plače. Družba upa, da bo na ta način zdrobila organizacijo v svoji tovarni še v povojih. Organizatorji obetajo kompaniji novo presenečenje.

PROKLAMACIJA KELLOGGOVE POGODBE

Pakt je stopil v veljavo 24. t. m. Impresivne ceremonije v Bell hiši.

Washington, D. C., 25. jul. — V kratkih toda impresivnih ceremonijah je bil večeraj po predsedniku Hooverju proglašen Kellogg - Briandov protivojni pakt in je s tem dnem stopil v veljavo.

Proglšenje je bilo izrečeno v Bell hiši v navzočnosti 42 inozemskih diplomatov. Edini govornik je bil predsednik Hoover, ki je izjavil, da trdno veruje v efektivnost pakta.

Ceremonije se je udeležil ekapresident Coolidge, pod čigar administracijo je bil pakt formiran. Od ameriških državnikov so bili navzoči senator Borah, državni tajnik Stimson, bivši državni tajnik Kellogg in člani senatskega odseka za inozemske zadeve. Kot poseben gost je prisostvoval ceremonijam Salmon O. Levinson, odvetnik iz Chicago, ki je igral važno vlogo v gibanju za odpravo vojn in nadržih protivojnega pakta.

Predno je predsednik Hoover podpisal proklamacijo, je omenil, da so vse določbe, ki jih pakt vključuje veljavne, ker so vse države, ki so podpisale pakt, zadoštile zahtevam protivojnega pakta. Dodaj je še 46 držav podpisalo pakt in so se izjavile, da se bodo strogo držale določb.

Ceremoniji je sledil banket v Bell hiši in s tem so bile formalnosti končane.

Prvi korak papeža na italijanska tla

V teku so priprave za velike ceremonije. Fotografiranje pohoda prepovedano.

Rim. — Velikanske množice vernikov iz vseh delov sveta prihajajo v mesto, da prisostvujejo proslavi, ki se vrši danes, ko vstopi papež prvič na italijanska tla od l. 1870. Tega leta je bila namreč odvzeta papežu država in v znak protesta so se papeži zaprli v Vatikan in živeli v "jetništvu".

Pričakuje se, da se bo nad dvesto tisoč oseb udeležilo ceremonij na trgu Sv. Petra. Da se prepreči neredi, je italijanska vlada odredila 15.000 vojakov in veliko število policajev, ki bodo skrbeli, da se slavnosti vrše nemoteno.

Vatikan je izdal proklamacijo, ki prepoveduje vsako fotografiranje ceremonij. V istem času je bil izdan tudi apel na italijansko vlado za sodelovanje pri izvajanju odredbe.

Prepoved proti fotografiranju in snemanju slik je bila izdana potem, ko se je zvedelo, da je neka ameriška filmska družba ponudila milijon lir (\$50.000) za ekskluzivno pravico snemanja slik ob času historičnega dogodka. Govori se, da se je papež tako razrdil radi te ponudbe, ki se v Vatikanu smatra kot nekaka podkupnina, da je izdal odredbe, ki prepovedujejo vsako fotografiranje. Fotografji, ki so prišli v Rim iz raznih krajev sveta, so zelo nejevoljni radi te odredbe in so naslovili na papeža apel, da naj jo modifikira.

Kaznovan, ker je pretepel malar.

Chicago. — John Marsh, star 35 let, je bil v sredo kaznovan na globo \$50, ker je pobil svojo 65 let staro mater na tla, ker ga je ošela, ko se je vrnil pijan v svoje stanovanje. Ker Marsh ni imel denarja, da bi plačal globo, je bila kazen spremenjena v 112 dnevni zapor v bridewillsko ječo.

Zborovanje delavske federacije v Wisconsinu

Politična moč delavstva v Wisconsinu ima dobre posledice. Konvencija se zavzela za združništvo.

Fond Du Lac, Wis. — (F. P.) — Wisconsin je edina država v Ameriki, kjer ima delavstvo večjo politično moč. To moč je razvidna iz poročila uradnikov državne delavske federacije, ki so ga dali letni konvenciji federacije, katere se vrši v Fond Du Lacu.

Državna legislatura se tudi zaveda te moči, in vsaka delavstvu sovražna predloga, ki je prišla pred zbornico v preteklem letu, je bila vržena v koš. Na drugi strani je pa legislatura sprejela več delavstvu naklonjenih zakonov. Od teh je nova postava — prva v državi — ki prepoveduje takovane "yellow dog" pogodbe, s katerimi ameriški kapitalisti "legalno" prisilijo delavce, da se ne pridružijo uniji. Sprejeta je bila tudi postava, ki omogočava posameznim okrajnim odborom, da uvedejo z nadpolovično večino — namesto s dvotretninsko — starostno pokojnino v smislu državnega zakona.

Na konvenciji je tudi prišlo do obširne rasprave glede vprašanja verižnih trgovin in združništva. Sprejet je bil predlog, da Federacija deluje, da državna legislatura sprejme zakon, ki prepoveda, da se omogočala širši razmah združnemu gibanju. Wisconsinsko delavstvo ima posebno lepo razvito združništvo v okraju Superior, ki je v resnici ponos vsem združarjem.

Na "karpot" so prišle tudi ljudske utilitne (public utilities) korporacije, katere je odigral v svojem govoru prejšnji senator Padway.

Delo pokojnega La Folleta in delo Vietor Bergerja ter drugih progresivcev, ki so progresivci, se kaže tudi v državni delavski federaciji. Politična in razredna zavest wisconsinške delegacije je precej zares nad inteligenco povprečne konvencije ameriškega delavstva.

Ruski dragulji vzbujajo zanimanje med Amerikanci.

Leningrad. — Ameriška neoficielna delegacija, ki se muči na obisku v Rusiji, strmi nad dragocennostmi, demanti in biseri iz bivše carske zakladnice. Največjo pozornost so med njimi vzbudili demanti, ki se blešče v kroni, ki jo je nosila carica Katarina. Vrednost teh se ceni nad 24 milijonov dolarjev. Vsa carska zbirka demantov in biserov se ceni na \$264.000.000. Američani so pokupili še več umetniških slik in drugih dragocenosti od sovjetske vlade.

Rudarski tempel v Bellairju bo prodan.

Bellaire, Ohio. — Najlepše početopje v Bellairju, in sploh v vzhodnem Ohiju, je rudarski tempel, ki bo prodan radi zadolžbe. Miner's Temple je bil sezidan pred osmimi leti ob času, ko je bila distriktna organizacija in rudarska unija na višku moči. Poslopje je stalo okrog četr milijona dolarjev, in je bilo ponos vsem vzhodno-ohijskim rudarjem, ki so ga sgrajili s lastnim znojem. Šla je organizacija in za njo gre tudi krasni monument. Mimoidečo rudarje bo še vedno spominjal na dneve, ki so minuli, in jih bodril k bodoči borbi lepših dni.

Ni dobili diplome, ker je komunist.

Los Angeles. — Višješolski študent po imenu Max Rosenstein je imel smolo pri šolskih očetih višje šole, ker je priznal, da je član komunistične mladinske lige. Ker je v obeh šolskih očetov to velik zločin, so ga kaznovali s tem, da mu niso hoteli izdati šolske diplome.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Zdravstveno drlivo (levo) Chicago) in Kanado 94.00 na leto, 32.00 na pol leta; 16.00 na četrt leta; za Chicago in Kanado 75.00 na leto, 25.00 na pol leta; za Ameriko 50.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Canada \$1.50 per year, foreign countries \$2.00 per year.

Gone columns no longer. Knapki so se vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsa, kar ima stik s tem:

PROSVETA

2637-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Delovni v. Chicago, na primer (June 30-1929), poleg vsakega letnega na leto, da vam je s tem dnevnikom priložena. Posredno je priloženo, da se vam list ne vrne.

Izobrazba s kolom

Naši "vsevolenci" — pojasnili so niso, zakaj so se tako krtili — naznanjajo v svojih glasilih, da začnejo z "veliko prosvetno akcijo". Načrt za to akcijo je bil narejen v Lomontu.

Kaj mislijo in hočejo s "prosvetno akcijo", je njihova stvar. Naša stvar pa je, da konstatiramo, da v tej "prosvetni akciji" ne bo nič prosvete, da si je gotovo "vsevolenci" krogi zelo potrebujejo.

Krogi, ki v trankarjem jeziku in frazah pišejo in napovedujejo omenjeno akcijo, so odprto povedali na lemontakem "vsevolenci" shodu, katere vrste prosvete bi radi obdržali pri življenju in v akciji. Ekspurgirani ali izločeni govori jim nič ne pomagajo; — besede, ki so bile faktično izgovorjene, so jih izdale.

Pater Odilo — zaradi katerega si zdaj pri "A. S." brusijo jezike, in brez uspeha — je dejal v isti sapi, ko je govoril o crknjenih svinjah, da mora vsak dober kristjan tudi s pestmi braniti svojo vero, če je treba. Teh besed niso objavili, ker jih je bilo malo sram; cenzurirali so jih kakor so vsakakor zveržili tudi lep pasus o svinji.

To je klerikalna prosveta! To je barbarška prosveta, ki si osvaja na pestjo, kolom in nožem, če ne more prodreti drugače! Saj je tudi hrvaški katoliški pop Ilja Severović javno zapisal "makar i na nožev", ako drugače ne gre. To je tista "prosveta", ki se vleče kakor krvava nit skozi stoletja zgodovine. Ako bi kdo mogel zločiti vse mrtvaške glave žrtv te "prosvete" na en kup, bi bil višji kot je Triglav.

Prava prosveta, katero zastopa in razširja "Prosveta", ne uči boja na pest in nož. To ni naš način boja, defenzivnega niti ofenzivnega. Naš boj je boj s besedo, s argumentom, s razumom. Na nobeno drugo sredstvo se ne bomo ponisali — in nobeno drugo, nasilno sredstvo nas tudi ne premaga. Razum napreduje neprenehoma, še to let v konfliktu s sirovostjo in prejelale mora zmagati.

Ce je dogodek o crknjenih svinji, katero je pater Odilo privlekel na svoj "vsevolenci" shod, resničen, ima tudi ta cvet sirovosti svoje korenine v oni lepi vzgoji, ki se je vrnila v znamenju pesti, palice, kola, groženj in strahu božjega. Vse, kar se ni ujelo s nauki gospodov strahovalcev, je bilo proketo in zamehovano na vse ostudne načine. Marsikdo izmed nas je bil v mladih letih pripravljn na en sam migljaj — in pod hipnozno strahovalcev — narediti vsako sirovost ali nasilnost pod pretvezo, da "brani" sistem in organizacijo svoje vzgoje. Človeka hladne krvi se toliko ne prime, toda ljudje temperamenta vlečejo posledice take vzgoje skozi vse svoje življenje — in tedaj se lahko zgodi, da pade pest tudi po vzgojiteljih.

Naš kulturni program je proti stari vzgoji, ki temelji na strahu in nasilju. Vsa svobodomiselnih delavcev, ki se kolikaj drži razuma in treznosti, ve, da naš boj ne velja osebam. Osebe pridejo in odidejo, stoji pa organizacija, sistem. S tem imamo mi opraviti. Iz tega razloga ne bo noben pravi svobodomiseln izvršil čina, ki ga pater Odilo navaja. To ni svobodomiseln način boja.

Klerikalna vzgoja, pardon "prosveta", ki je izvala nebrojne zločine na posameznikih, ki je beloteroriste na Ogrskem privedla do tega, da so pristale Hela Kuna in socialiste bestialno mučili — med drugim so jim s kamenjem mekali spolovila — ki je porodila barbarske kristerake masakra v Mehiki, je a priori odgovorna tudi za nasilja, ki se vsi izvršijo na potepajočih samih po nepremišljenih in alkohola polnih posameznikih.

Te vrste "prosveto" pa še vedno blagoslavljajo, povečujejo in nadaljujejo.

Ford zviša plačo svojim delavcem na dnevni minimum sedem dolarjev. Ako bi jim dal deset dolarjev dnevno, jim ne povrne vsega, kar jim je vzel v zadnjih petindvajsetih letih.

Konkurenčni sistem v industrijah je vestni kanibalizma. Ljudje so še vedno prisiljeni požreti drug drugega.

Človeška družba, ki ima vso lastnino na vrhu in največjo nezadovoljnost na dnu, je na slabem fundametu, ki se mora zrušiti.

Glasovi iz naselbin

Piknik Slov. doma.

Milwaukee, Wis. — Odkar se je zaključila trimesčna kampanja za pridobivanje delničarjev k družbi Slovenski dom Inc. v Milwaukee, so tudi prenehala stalna tedenska poročila po slovenskih časopisih. Dasi je komaj par tednov od tega, da nismo nič poročali, že slišimo pritožbe: "Kaj je to, da se nič več ne poroča?" Naši ljudje hočejo vedeti natančno, kako se družba razvija in kako napreduje. Mi jim tega ne zamerimo; nasprotno, veselji nas taka skrb, in bomo kolikor se bo dalo od časa do časa poročali o napredku in vseh važnejših dogodkih, da ustrežemo vsem. Držali pa se bomo vedno resničnih poročil, kakor smo se do sedaj. To je tudi direktorska in odborova dolžnost. Stvar, za katero se deluje, je odprta in javna za Slovence, in kot taka naj bi vedno tudi ostala.

Kakor rečeno, kampanja je začasno prenehala, ni pa prenehala dotok novih delničarjev k družbi. Zato že skrbje enkrat eni, potem zopet drugi, včasih pa vsi, z adguženimi močmi, in vsak po svoji moči.

Matijska Kovačič in John Wolgemuth, ki nista direktorja, ampak samo delničarja, nsa s svojim vzgledom tista k marljivošemu delu. V mesecu juliju je Matija Kovačič pridobil sledeče delničarje: Josephine Hren, Anton Hren, Anton Razborsnik, Julius Ambrožič, Josephine Grabner, John Dobnik, Mike Zeiner in Frank Zurey. John Wolgemuth pa: Peter Zajc, Anton Radalj, Andrew Sedushek, Mary Sedushek, Joe Sedushek, Josephine Harnke, John Gorjup, Veronika Paletich in Matz Kokočin. Valentin Medle je pridobil: Frances Remsko, Mary Pangre, Mary Ajdišek in John Rajster. Ciril Muškatovec pa Alvin Gloyeck. Skupaj 22 novih delničarjev, ki so podpisali 32 delnic. Sedaj se pripravljajo energično vse potrebno za "big blowout", ki obeta biti 25. avgusta na Gazvodovem vrtu. V pripravljalnem odboru so Ciril Muškatovec, Alvin Gloyeck, Joe Evanich in Joe Matoh.

Sklepač po že dozdaj prodanih vstopnicah za ta piknik, bo moral ta odbor res mnogo pripraviti. Imeli smo že par velikih priredb v prid Slov. doma, a konstatirali moramo, da nismo se na nobeni prejeli toliko za v naprej predane vstopnice kot sedaj, da si je en mesec do piknika. Preko dvesto dolarjev smo že do sedaj prejeli, in od vseh strani prihajajo vesti, da imajo delničarji že vse vstopnice prodane, ki so jim bile dopolnile. Nekateri prihajajo še po nove; imena istih smo že preje enkrat priobčili. John Cameronik se je zadnji teden lotil še drugega "pakelčka".

Vsem zadnjim novim delničarjem, katerim niso bile vstopnice za prodajo dopolnile, priporočamo, da se oglašajo za nje pri vsaki prodajni družbi, ako mislijo, da bi jih lahko prodali.

Ker smo poslali do sedaj velika količina vstopnic delničarjem v prodajo, zato vstopnic nismo pošiljali na društva in ravno iz tega razloga tudi ne plemenitih vabil za udeležbo. Zato imajo posamezni delničarji lepše prilike prodajati vstopnice na sejah svojih društev, društva sama pa naj bi na podlagi javne reklame sklepala, da bodo na tem pikniku zastopana v kolikor možno skupno in v velikem številu.

Na ta dan se bodo vršile razne razvedrilne tekme s lepimi in vrednostnimi nagradami za stare in mlade. Bo tudi nekaj kratkih in jedratih nagovorov v slovenski in angleški. Dobi le se bodo tudi mnogovrstne okrepčilne stvari; posabiti tudi ne smemo, da se bo dobil prav tak gulaš, kakršen se je dobil v starih dobrih časih v starem kraju za 12 krajcarjev z žemljico vred, a se nam sedaj zdi, da bi zanj plačali \$5 seveda, ako bi pravi takšnega dobili.

Krona vsega pa bo gotovo krasen Dodge avtomobil, na katerega bo nekdo po vsej pravici lahko ponosen. Zato pa, "kar ležje ino gre" na ta piknik, in naj bi ne bilo Slovence, ki bi ne

kupil vsaj ene vstopnice, ako ne več, ker mogoče čaka sreča potrebnega, obenem pa z našimi malimi žrtvami pomagamo naši skupni stvari do cilja.

Se nekaj: Pripravljamo se tudi za veliko avtomobilsko paradno na ta dan. Ob deseti uri predpoldne 25. avgusta se bo zbral svet Slovencev pri že kupljenem zemljišču za Dom na National, med 7. in 9. ave. Od tam se prične parada pomikati z godbo na čelu po naselbinah. Slovenski avtomobilisti, predvsem je delničarji, pridružit se temu manifestiranju, ki naj bo izraz skupne slovenske vzajemnosti v naši novi domovini.

Direktor Slov. doma.

Piknik soc. kluba.

Waukegan, Ill. — Piknik treh odsekov SND, ki se je vršil 21. julija, je povojno izpadel. Vreme je bilo jako ugodno in tudi ljudstva je bilo obilo.

Na istem prostoru bo soc. klub št. 45 JSZ imel svoj piknik dne 4. avgusta. Ta prostor je eden najbolj prikladnih za piknik. Je dovolj drevoja, toraj tudi sence ne manjka. Je na hribčku, in če bi deževalo, se ni bati, kar voda lahko sproti oteka. Tudi daleč ni — šest milj dalje in cesta je lepa in gladka.

Truk bo odpeljal prvi ob 9. uri zjutraj in drugi ob dveh popoldne od poslopja SND, kjer se bomo zbirali za izlet. Voznina na obe strani je 25c za osebo. Otroci ne plačajo voznine, če so v spremstvu staršev. V slučaju grdega vremena se bo piknik vršil v SND. Odbor, ki ima vso stvar v rokah, se trudi že zdaj, da bodo izletniki zadovoljni.

Torej če bo vreme ugodno — ta vražji "če" nam dela preglavico — vam kličemo na veselo avidenje 4. avgusta na pikniku. Odbor.

Hura, piknik Pionirjev!

Chicago, Ill. — Kdor imed udeležencev piknika Pionirjev prihodnjo nedeljo se želi peljati s trukom, ima lepo priliko. Prvi truk odpelje izpred jednotinega poslopja točno ob pol osmi uri zjutraj, drugi pa med deveto in deseto uro izpred Fr. Udovčevega doma, 2623 S. Ridgeway ave. Kdor se želi peljati s Fr. Udovčevim trukom, naj to sporoči Fr. Udovčevu samemu, telefon Lawndale 3698 in sicer najkasneje do sobote zvečer.

Publ. odsek.

Čilkaški vestil.

Chicago, Ill. — Neboštiki v Chicago rastejo kot gobe po dežju. Firme se medsebojno kosajo za "big blowout", ki obeta biti 25. avgusta na Gazvodovem vrtu. V pripravljalnem odboru so Ciril Muškatovec, Alvin Gloyeck, Joe Evanich in Joe Matoh.

Velike banke se združujejo še z večjimi bančnimi podjetji. Verljne trgovine razpajajo svoje verige po vsem mestu. Vse se konsolidira. — Tudi v lawndalemski distriktu se gibljejo na društvenem kakor tudi na kulturnem polju. Društvi "Narodni vitezi" št. 39 in "Francisco Ferrer" št. 131 SNPJ se nameravata spojiti v eno telo. Ako se združitve izvrši, bo to največje društvo SNPJ v Chicagu. Vsa znamenja kažejo, da je večina pri obeh društvih za to prekrizno idejo. Kakor pri vsaki stvari, tako je tudi tu par "notranjih" in par "zunanjih" nasprotnikov.

Na kulturnem polju pa prav pridno deluje v javnosti še malo poznan moški zbor "Prešeren". Svoj prvi koncert bo imel enkrat meseca novembra. — Doba piknikov bo kmalu za nami. Zbor "Prešeren" bo imel piknik v nedeljo 1. septembra v Forest Preserve (nad Starinarjem izletnim vrtom) v Willow Springsu. Vstopnina prosta. — Poročevalec.

Rusija potrebuje več živalskih strojev.

New York. — Državni trust živalskih strojev namerava dvigniti produkcijo živalskih strojev na milijon komadov do 1. 1933. Sedaj jih producira 450 tisoč na leto, kar pa ne zadostuje za ruske potrebe. Po izjavi E. I. Efimova, predsednika državnega trasta, ki se sedaj nahaja po trgovskih opravkih v New Yorku.

Severni glas

Ze koncem preteklega stoletja so se nekateri iznajditelji, med njimi tudi Edison, bavili s tem, kako bi nemo filmsko delanje popeljili z govornimi igralci in vobče z vsem akustičnim ozadjem. Iz teh prizadevanj se je pred približno 30 leti rodil prvi govoreči film, ki je poleg slik reproduciiral tudi govor in petje. Samo pomankljivi tehniški pripomočki so krivi, da se ni bil že takrat vdomačil.

Neutrdujivo so iznajditelji delali za svoj smoter. Predvsem je bilo treba rešiti problem sinhronizma, t. j. istočasnosti med živimi slikami na platnu in govornimi igralci. Ne sme se namreč zgoditi, da bi igralec n. pr. zdajle odprl usta, besedo pa bi začeli šele čez nekaj trenutkov, ali pa nasprotno. Sinhronizem bi se najlažje dosegel na ta način, da bi se glasovi istočasno s snemanjem slike vtisnili na filmski trak. V ta namen pa je treba seveda glasove fotografirati, nato tako, kakor se fotografirajo slike. To pa ni lahka reč. Dolga leta so si fiziki z njo zamarali glave. Hoteli so si pomagati s pojočo obločnico, ki kaže v svojem sodelovanju neke zavisnosti med svetlobo in glasovi. Še preden pa so po tej poti prišli do uspehov, so že nastali nekateri preprostejši osnutki govorečega filma. Meser je n. pr. na duhoviti način združil gramofon s filmsko kamero — in z njegovim aparatom so že 1. 1903 v Berlinu predvajali prvi govoreči film. Medtem je tehniki še tudi uspelo glasove fotografirati in 1. 1910 je Feodor Case snel prvi film, ki je imel poleg slik fotografirane tudi glasove. 1. 1922 so Masolle-Engel-Vogt spravili v najnost svoj "Trier-gon" govoreči film, ki pa še ni zadovoljiv. Kot pravi rojstni dan govorečega filma pa smemo upravičeno šteti 7. avgust 1926, ko so v New Yorku s presenetljivo velikim uspehom v nabito polni dvorani prikazovali govoreči film "Don Juan." Temu uspehu je sledila pravcata mrlica na nove filme in v Hollywoodu, se je vse preokrenilo na "Talkies," to je na govoreče filme.

V patentne urade vseh držav so začele deževati prijave novih iznajdb, ki se posredno ali neposredno tičejo govorečega filma. Med celo grmado teh iznajdb pa je mogoče v glavnem razlikovati tri skupine: Čisti fotografski govoreči film, gramofonski film in magnetni fotografski film, pri katerem so zvoki vtisnjeni na jeklenem traku. Govoreči filmi se snemajo približno takole: Optična slika filmskega dejanja se natanko tako kakor pri nemem filmu fotografira na filmski trak. Poleg kamere za snemanje slik, se pa uporablja še kamera za fotografiranje zvokov. Obe se vrtita s istim pogonskim mehanizmom, tako da se oba trakova odvijeta točno v istem tempu.

Zelo zanimivo je, kako se fotografirajo glasovi. V ta namen se na prizorici, kjer se igra dejanje, razpostavi zelo občutljivi mikrofoni, ki dojemajo glasove in jih izpreminjajo v impulze električnega toka. Ti električni impulzi, ki so v vseh odtentkih podobni zvočnim valovom, se takoj nato močno ojačijo in dovajajo posebni električni darjci, tako imenovani tiliki, ki ima ime od tod, ker sveti v njej poseben žlahtni plin, ki til, kadar teče skozi električni tok. Zaradi pulzirajočega električnega toka utripa seveda tudi svetloba tilike in sicer natančno tako kakor glasovi. Na ta način se glasovi spremene v svetlobo, ki se more vsak čas vtisniti na svetločutkem filmskem traku. V ta namen spuste svetlobne žarke slike skozi okno špranjo na mimodreči filmski trak. Ko se film pozneje razvija, se vidi na njem opek pas, "sestavljaj" iz brezštevilnih tenkih prečnih črtic, ki so različno močno osence.

Ta način vpadabljanja zvokov na filmskem traku je spocetka delal iznajditeljem velike preglavice. Zaradi tega so nekateri konstruktorji ubrali nekoliko drugačno pot. Ti ne pustje, da bi električni tok, ki se vzbude v mikrofoni, spreminjali svetlobo

tilike, marveč jih speljejo v oscilograf (posebne vrste aparat za majhnim tvealem, ki ga impulzi električnega toka vrte na desno in levo okoli njegove ravninake osi). Ako istočasno vpadajo nanj žarek enakomerne svetlobe, tedaj se odbije z njega na mimatekoči filmski trak, po katerem migota kakor zajček, ki ga delamo na solncu in riše po njem vijugasto črto, ki je točno podobno zvočnim valovom. Vse to se vrši seve natančno istočasno s snemanjem slik.

Sedaj pa še, kako se govoreči filmi predvajajo. V glavnem natančno tako, kakor nemi filmi. Projekcijska kamera, ki meče slike na platno, je domala podobna doseganji. Nov je samu dodatni aparat, ki na filmskem traku v podobljene zvoke pretvori nazaj v glasove. Ta aparat se stoji iz močnega žaromete, ki meče svetlobne žarke skozi filmski trak, na katerem so fotografirani glasovi. Toda ne na platno, kamor se producira slika, marveč na posebno svetlobno električno celico. Ta ima lastnost, da je jakost električnega toka, ki teče skozi celico, močno odvisna od jakosti svetlobe, ki jo obseva. Čim močnejša je svetloba, tem jačji tok propuščajo celica in nasprotno. Ker poslušamo tekoči filmski trak svetlobo neprestano bolj ali manj zastirani iznova propuščajo, utripa seveda tudi električni tok v celici. Na ta način se fotografirani glasovi spremene nazaj v pulzirajoči električni tok, ki je prav takšen, kakor oni, ki je nastal pri snemanju v mikrofoni. Treba ga je še ojačiti in speljati v zvočnik — in zopet slišimo fotografirane glasove.

Druga velika skupina govorečih filmov so gramofonski filmi. Ze ime pove, da se pri teh glasovi reproducirajo prav tako, kakor pri gramofonu. Pri snemanju filma se s fotografirano kamero istočasno vrta z voakom prevlečena gramofonska plošča, v katero riše jeklena igla glasove v obliki valovite riše. Iz te plošče se jih lahko naredi poljubno število, kolikorkrat se film pač razmnoži. K vsakemu filmu je seve treba sneti več plošč. Njih število je odvisno od dolžine filma. Kamere za predvajanje gramofonskih filmov imajo pripravo, ki vrta film in ploščo obenem, vrh tega pa ploščo tudi avtomatično zamenjava, da preigrava celo dejanje neprekinjeno od začetka do konca.

V zadnjem času čedalje bolj sili na površje tretja skupina govorečih filmov, pri katerih se glasovi magnetično zabeležijo na jeklenem traku. Tudi ta način konserviranja glasov ni nov, samo ni našel doslej pravega mesta. Velika prednost govorečega jeklenega traku je v tem, da se po snetju lahko takoj preizkusi. Ni ga treba šele razvijati in kopirati. Glasove, ki jih je shranil, vrača tako pristne, kakor jih je sprejel. Vse, od bobnenja pavk do rahlega šepetanja, od temperamentnega govora pa do nešne glasbe reproducira enako dobro. Na aparatih za snemanje in reproduciranje je najvažnejše tako imenovano govornilo, skozi katero potzi tenek jeklen trak tik pred močnim elektromagnetom. Impulzi govornilnega električnega toka neprestano spreminjajo njegov magnetizem, ki se v vseh odtentkih prenaša na jekleni trak. Na ta način se nizajo v magnetizem spremenjeni zvoki drug poleg drugega po traku. Najtežje je bilo doseči, da se vzporeja na traku jakosti magnetizma, ki točno odgovarja vibriranj glasov. Vsa magnetna im namreč neprijetno lastnost, da ohrani nekaj magnetizma še potem, ko vzbujevalni tok že jenja.

(Konec jutri).

Kampanja proti "yellow dog" pogodbam se obnovi.

Chicago. — Victor Olander, tajnik Illinoiske delavske federacije, je naznanil, da federacija obnovi akcijo za odpravo "yellow dog" pogodb. Federacija si še več let prizadeva, da bi državna legislatura sprejela silben zakon proti pasji pogodb, kot je sedaj v veljavi v Wisconsinu. In kljub temu, da federacija skuša "kaznovati" sovražnike in nagraditi prijatelje, je prvih vedno večje število v Springfieldu.

Delavske gibanje na Angleškem

(Kratki zgodovinski pregled.)

Priredil Franjo Aleš, Dunaj.

Prve delavske strokovne organizacije.

Delavski razred je stal pred alternativno: ali se nadalje s meščanstvom, ali na svojo roko, v delavskih organizacijah. — Ideje Roberta Owensa so zato kmalu našle velik odmev med delavci. V kratkem času so ustvarili ogromne delavske strokovne organizacije. Owen sam je v tem pokretu sodeloval in splošno mnenje delavstva je bilo, s strokovnimi organizacijami doseči to, kar jim je obljubljala meščanska družba. Strokovne organizacije naj uresničijo to, kar se je zdelo, da politične akcije ne morejo doseči in kar politične organizacije meščanstva ni prinesla delavskemu razredu, ki se je številčno vedno bolj množil. Tej veliki prvi strokovni organizaciji so dali ime "Velika narodna strokovna zveza" (The Grand National Consolidated Trade Union). Zveza je v kratkem času hitro našla privrženec ter se je vidno pomnožila s članstvom. Na svojo nesrečo pa je prišlo med njenimi člani do medsebojnih konfliktov, ki so imeli za posledico, da se je zveza že leta 1834 popolnoma razšla.

Ta ponesrečeni prvi strokovni pokret delavcev na Angleškem je imel slabe posledice. Dobro je bilo edino to, da se je na razvalinah tega gibanja, kateremu čas še ni dozorel za uspešen razvoj, rodilo novo že boljše in dozoreleše gibanje, ki je v zgodovini angleškega delavskega gibanja igralo važno vlogo in dalo proletariatu zalati v idejnem oziru mnogo materiala za razmišljanje in izgraditve potem nastalega močnejšega in impozantnega proletarskega gibanja.

Chartistično gibanje v Angliji.

Novo gibanje, ki je po letu 1834 nastalo v Angliji in ki je med delavstvom našlo toliko pristahev, je chartistično gibanje. Po strukturi tega pokreta je soditi, da je to gibanje v zgodovini angleškega delavskega razreda prva večja politična akcija razredno-zavednega proletariata. Kljub temu, da v tem gibanju niso bili vsi voditelji vidni proletarci, vendar je duh in smisel tega političnega gibanja delo akcije čisto proletarsko obilježje. Dejstvo je, da se je gibanje porodilo v glavnem med industrijskim proletariatom in to na severu, Midlandiji in južnem Walesu. Večina pristahev tega gibanja je bila sestavljena iz lačnih tovarniških delavcev in delavk.

Zahteva chartističnega gibanja niso povsem realne in so v mnogem alilelu utopičnim nazorom. Posebno se je to opazilo, ker so delavci imeli v glavnem preveč neizvedljive zahteve. Ta pokret chartistov je seveda kmalu propadel predvsem radi tega, ker ni bil program za tedanje čase in razmere izvedljiv. Gibanje samo je izgubilo pravico do obstoja in je zato po par poskusih propadlo. Čas za splošno volilno pravico takrat niti zdaleka ni bil arel. Prav tako pa je bilo nemogoče misliti na izvedbo gospodarskega programa chartistov. Pred oči moramo imeti dejstvo, da je nova vladajoča kasta meščanstva (koma) prevzela oblast in moč, a tega na noben način ni hotela izročiti iz rok.

Propad chartističnega gibanja pa je pospešil tudi notranji razvoj tega pokreta. Gibanje samo je bilo delno nejasno izkristalizirano. En del pristahev je smatral svoj cilj za revolucionaren akt, dočim je drugi del pojmoval rešitev po konstitucionalnem načinu. In dejstvo je bilo, da je bil revolucionarni del gibanja chartistov mnogo prešibak, da bi izvršil revolucijo, ki je bila baš v tedanjem momentu popolnoma neizvedljiva.

Razmeram nedoraslo chartistično gibanje je pod pritiskom vladajočih leta 1840. že skoro popolnoma propadlo. Gospodarski moment gibanja delavcev seveda s tem propadom ni bil uničen. Delno je bil le potisnjen v stran ali pa so se iskale nove forme za rešitev iz položaja. V tem času je opaziti gibanje med radikalnimi meščani, ki niso bili zadovoljni z obstoječimi razmerami v gospodarstvu. Zavzeli so posebno stališče za prosto trgovino, carinsko politiko in pod. Smatrali so, da v tem leži jedro gospodarske zagonetke. Nastala liga (Anti Corn Law League) je to silno forsirala in kmalu se je pod okriljem te lige ustvarilo radikalno meščansko gibanje. Za tem gibanjem sta stala znana John Bright in Richard Cobden, katara sta z resnejšimi in iavednejšimi gospodarskimi načrti ustvarila v kratkem času chartističnemu gibanju sovravno malomeščansko gibanje, kateremu so se priključili tudi delavci, ki so se izjavili za prosto pot kapitalizma. (Dajta priložnja.)

Fran Tratnik:

AFORIZMI O UMETNOSTI.

Umetnik mora z gladkih cest tradicionalnosti na pot, ki vede k njemu samemu. Z izrazom svojega razlikovanja naj sledi občutjem srca in slutnjam duše. Kakor izraz, tako naj tudi svet in življenje, katerih obliko nosi njegova umetnost, ustvari in razvije v sebi. Njegovo delo naj vsebuje njegovo podobo in jo spopolnuje; skuša naj v njem našti svoj jaz, ker to je največ, kar bi mu bilo mogoče doseči.

Zelim si prijatelja, sebi sorodnega!

Zlasti takrat, ko so prva polna skelece trpkosti, ki jo povzroča boj med spoznavanjem in negotovostjo moči ter bolestinam hrepenenjem, ki trga, razkrajja kot kislina rudo, mojo dušo.

Nocoj zvečer bi šel k njemu. Rad bi ga srečal na poti, ko bi tudi on mene iskal.

Vesti iz Jugoslavije

VZPENJAČA NA POHORJE.

(Ljubljana.)
Maribor, 30. julija 1929.
Pohorje je prav priljubljeno izletišče Mariborčanov pa tudi drugih iz ostalih krajev naše države. Zlasti odkar so zgradili na Pohorju več planinskih koč in se je s propagando zainteresiralo ljudstvo, je obisk Pohorja vedno večji. Pohorje s svojimi gozdovi, z lepoto poletnih dni, ki jih opeva v svojih pesmih mariborski pesnik Glaser, vseh svojih zbirkah pesmi, utegnejo postati važna taborišča za tujski promet. Če kolonije mladine odhajajo poleti na Pohorje uživati sonce in seno, Avstriji se celo postali priljubljene gosti tako poleti kakor tudi pozimi, ko je Pohorje silno ugoden teren za smučarje. Vse zimo obiskovan po smučarjih. Tam se vršijo smučarske tekme, tja se zatekajo Mariborčani v zimskih poletnih nedeljah.

Obisk Pohorja pa utegne še narasti. Sprito tega upanja se je pred leti pojavila misel, da bi zgradili na Pohorje vzpenjačo za osebni in lažji tovarni promet v obliki žične železnice. Tudi so se tedaj že vrhila posvetovanja, bil je izgotovljen cel načrt, a je bil dotični načrt zavrnjen in v javnosti je o žični železnici utihnilo. Več ljudi pa se je natihem trudilo dalje, iskale zveze, povpraševalo po tovarnah za žične železnice, o cenah, računalo in preračunavalo promet na Pohorje in tako sestavilo obsežen material.

Pred dvema dnevi so se v hotelu "Pri zamorcu" sešli razni zastopniki oblasti in lepo število interesentov, da se pogovore o tej akciji, da pregledajo še enkrat vse možnosti in dejstva, ki govorijo za uresničitev te misli. Sklicali so ta sestanke Birgmaier, inž. Baumel in Winkler. Zastopniki pa so bili: Slov. planinsko društvo in Tujsko-prometna zveza, veliko županstvo, mestna občina, okrajno glavarstvo, razne gospodarske organizacije itd.

Birgmaier je poročal o raznih načrtih za zgradbo in za rentabilnost vzpenjače. Predložil je načrte, ki jih je izdelala Seilbahn A. G. na Dunaju. Načrt sta dva: prvi temelji na takozvanem nihalnem sistemu in po katerem bi stala zgradba vzpenjače krog 10 milijonov dinarjev. Ta načrt so seveda odklonili. Drugi načrt predvideva strokov samo krog 4 in pol milijona. Ako bi se trdki poverilo to delo, bi se družba sama udeležila tega podjetja z 30% in bi pustila nekoliko pri cenah in stroških zgradnje. Oba brata Reiserja, preko katerih posestva bi žična železnica tekla, se odpovedujeta vsakršen odškodnino.

Ta drugi načrt so sprejeli. Po tem načrtu bi vozilo v obeh smereh stalno po 7 vozikov. V vsakem bo prostora za 6 oseb. Voznja bi trajala v eno smer krog četr ure ter bi stala sem in tja 14.50 Din. Za to ceno se je vzel kot realna podlaga sedanji obisk Pohorja, ki znaša letno povprečno 30.000 oseb. Če bi se promet z vzpenjačo samo podvojil, bi pomnilo to dohodek, ki garantira pri gori navedeni ceni rentabilnost. Če se pa bo število prometa na Pohorju še povišalo nad 70.000 obiskovalcev letno, potem se bo cena vožnje še lahko znižala.

Vsi navzoči so z optimizmom pozdravili to akcijo ter v imenu svojih društev zagotavljali vso pomoč pri realizaciji tega načrta. Izvolili so pripravljajni odbor, ki ima za nalogo, da spravi to vprašanje z mrtve točke ter da skuša čimprej dovesti načrt v uresničenje, s čimer bi v mariborska pokrajina pridobila na tujem prometu. Zato je le teleti uspeha tej akciji.

Zavraten umor v Litiji.

Dolgo časa že ni bila Litija, ta mirni trg, ki je napel vas, priča takega umora, kot se je dogodil sinoči. Delavec je zasadel ledeno trgovcu nož v vrat, da mu ga je predrl. Prvi v je, drugi v smrt.

Leopold Jevnikar, storilec, je delavec stavbe tvrdke Tönnies, ki gradi v litijski predelovalni strojno stavbo. Umorjeni pa je

lasni trgovec in posestnik Ivan Rotar, ki je imel med vojno v najemu gostilno v Litiji, a si je toliko opomogel, da si je tik po nastopu zgradil lepo vilo in pričel z lesno trgovino. Med obema je vladala mržnja že izza vojne, ko se je Rotar nekaj zameril Jevnikarju, ko je bil Rotar še gostilničar. Zdaj je ta mržnja v Jevnikarju dosegla svoj višek. Ubil je Rotarja.

Jevnikar bi bil moral nastopiti danes 17-dnevni zapor v litijem okrajnem sodišču. Poklicali so ga popoldne celo na sodniško ter ga pozvali, naj pride odnesti svojo kazen. To ga je jezilo in popoldne sploh ni šel na delo, ampak je šel v gostilno. Nekaj časa je pil v gostilni Lajpovi, odkoder se je še malo vije napotil do Samsove žage, kjer je poklical nekoga delavca, Petra, ki ga je bil pred leti ovdil radi tatvine kokoši. Jevnikar ga je vrgel na tla in namlatil. Ob 5. uri ga je bil litijski mostu ustavil orožnik ter ga pozval v zapor, na kar je Jevnikar izjavil, da pojde še sam in sicer ob 7. zvečer.

Krog pol 6. uri je pil v gostilni "Pri pošti", kjer se je tudi izjavil, da bo še noč ubil Rotarja. Ljudje v gostilni tega niso jemali za resno namero, saj je bilo znano vsem, da sta se mržila že izza vojne. Pred nedavnim pa je bil Jevnikar celo obsojen na teden dni zapore, ker je namenoma obmetel Rotarjev avto z blatom, radi česar ga je Rotar tožil. Nato je šel v Leblingerjevo trgovino pri mostu ter kupil ocatove kisline. Poleg v liti hiši je Cerarjeva gostilna. Stopil je vanjo ter od tu v kuhinjo, kjer je mlada hčerka Ljubica uprav rezala meso z velikim kuhinjskim nožem. Z izgovorom, da ji nabrusi nož, ji ga je vzel ter odšel iz gostilne. Ko je odhajal, je nekemu delavcu pokazal stekleničico z octovo kislino, rekoč: "To-le bom še danes popil." Kmalu se je vrnil v Cerarjevo gostilno. Ta gostilna leži prav poleg mostu, ki vodi iz Litije čez Savo, do vasi Gradca (Litija je onstran Save, Gradec pa je vas na levem bregu Save, tako veže most direktno obe vasi). Rotar je imel svoj vilo na levem bregu Save, blizu Cerarjeve gostilne. Ker se je popoldne mudil v Litiji, se je moral zvečer vrniti čez most proti domu. Nasproti Cerarjevi gostilni pa stoji ob mostu majhna trafika, kje je Rotar kupoval vse cigarete. Jevnikar je bržkone opazil, da se iz Litije vrača domov Rotar. Stopil je v Cerarjevo gostilno, od koder se vidi naravnost pred trafiko.

Rotar se je mudil v Litiji na Kuntarjevi žagi. Malo pred 6. uro se je vračal ter po svoji navadi tostran mostu zavil v trafiko. Predno pa je šel položiti nogo na prag trafike, ga je od zadaj z onim kuhinjskim nožem napadel Jevnikar. Zasidil mu je nož v vrat, da je konica noža spredaj pogledala ven. Rotar je takoj klenil, malo zahropel, ušla se mu je kri ter je v par sekundah umrl. Dr. Premru je mogel ugotoviti le smrt. Jevnikar je pihel preko kavarne Cerarjeve v kuhinjo, izpil vprico gostilničarke octovo kislino ter zbežal v klet, kjer so ga malo nato našli in zgrabili orožniki. Zdravnik dr. Kumar mu je takoj izpral želodec, orožniki so ga uklenili in zvečer s vlakom eskortirali v Ljubljano v zaporo. Na postaji v Litiji so ga hoteli zasliševati, a Jevnikar ni odgovarjal.

Rotar zapušta ženo, eno hčerko in dva sina-gimnazijca. Kaj je gnalo Jevnikarja do tega zavrata zločina, ni jasno. Znanost je samo Jevnikarjevo pretepaštvo in njegova stara mržnja do Rotarja. Kakšen je bil neposreden povod za zločin, bo morala ugotoviti preiskava.

Prva letalska nesreča na naših planinah.

V torek se je pripetila prva letalska nesreča v planinah. Nesreča ni smrtna.

V soboto je odšel medicinar Mirko Kajzelj iz Ljubljane s svojim prijateljem Drogenikom v planine na večdnevno turo. V

torek proti jutru sta se napotila iz Kranjske gore na Prisank. Zaradi deževnega in hladnega vremena je bila pot dokaj splošna in v mestoma celo poledenela. Ko sta prispela že kakih 50 m pod vrh, je Mirko Kajzelju po nesreči spodrslilo ter je zdrčel kakih 7 m navzdol. Zataknil se je ob neko razpoko in si zlomil desno nogo. Njegov prijatelj mu je nudil prvo pomoč s tem, da ga je spravljal v varnejše mesto, mu predal ves proviant, ga pokrtil z svojo obleko ter v sami srajci in hlačah pohitel v Kranjsko goro, od tod s vlakom v Ljubljano, kjer je še ponoči alarmiral svoje znanke-turiste, ki so z avtom krog 1. ponoči pohiteli v Kranjsko goro in od tam na kraj nesreče. Reševalcem se je posrečilo spraviti ponesrečenca v Kranjsko goro, kjer pa so zamudili vlak, tako da je na ljubljanskem kolodvoru zamaš pričakoval oče svojega ponesrečenega sina. Nesreča ni huda, zlomljeno ima samo nogo. Sinoči torej so Kajzelja pripeljali v Kranjsko goro in ker so zamudili vlak, so telefonirali v Ljubljano po reševalni avto. Danes jutraj so ponesrečenca pripeljali v ljubljansko bolnico.

Hrvat, ki zadržuje s svojo močjo dva avijona.

Zagreb, 8. julija 1929.
Zagreb ima človeka, ki je s svojo močjo zadivil tako pri nas kakor tudi na Dunaju publiko, ki rada gleda šampiona. Je to Slavko Barta, ki je znan zlasti po svoji atrakciji, da s svojimi rokami zadrži dva avijona, ki hočeta vsak v svojo (nasprotno) smer odpeljati. Pa četudi pilota svoja avijona poženeta z vso močjo, on ju obdrži na mestu. Pogled na to njegovo točko je bil za marsikatero gledalca — tako na Dunaju kot drugod — tako strašen, da je publika začela vpiti: "Dosti, dosti!"

Ta naš velikan po svoji moči je 6. t. m. nastopil v Parizu, kjer se je kosal s Francozom Casinom, ki je svetovni šampion v dviganju bremena.

Veliki Stadion Buffalo v pariški okolici je bil že ob 7. zvečer poln publike, ki je prišla, da vidi tekmo med dvema — zdi se — najjačjima človekoma na svetu. Tekma sama je bila v korist pariških študentov. Casin je pozval Barta na tekmo, pa se je Barta odzval ter sprejel vse pogoje, ki jih je postavil nekaj mednarodni žirij, v katerem sta bila dva Francoza, dva Jugoslovana, en Daneec in en Šved.

Publike je bilo polno, jugoslovanska kolonija v Parizu je bila vsa zbrana ter navdušeno pozdravljala našega šampiona. Najprej je preiskal Barta svojo moč na avtomobilih. Šest avtomobilov, vezanih drug na drugega, a na njih pripet Barto, ni moglo z mesta, dasi so dali šoferji poln pogon. Barta s svojimi rokami jih je držal kot priplete na mestu. Kolesa avtov so se sicer vrtela na mestu, naprej niso mogli. Takoj za Barto se je produciral Casin, ki pa ni mogel zadržati šest avtomobilov na mestu, marveč samo dva. V tem ga je torej Barta posekal.

Druga točka je bila sličen eksperiment z motocikli. 18 motociklov, ki so s svojim silnim dranjem ropotali, da bi človek akoro oglušil, se ni moglo premakniti z mesta. Barta jih je zadržal na mestu nad 30 sekund, dočim je Casin zmogel držati le 12 sekund.

Glavna točka pa je bila zadnja z avijoni. Treba je bilo zadržati na mestu dva avijona s 300 konjskimi silami. Vezan med dva avijona marke "Enriot" je Barta zadržal strahovito nategovanje 32 sekund, Casin je držal prvič le 17 sekund.

Napram predpisom žirije je moral Barta točko ponoviti, prav tako Casin in sicer topot brez aparatov, ki jih nastavlja na roke. Ta aparat zamenjajo sedaj z vato, preko katere ovijajo vrvi krog roke. Prvi nastopi Casin, ki zdrži celih 23 in pol sekunde. Takoj za njim večeje Barto, ki v strahnem ropotu motorjev, ki s svojim močnim zamahom dvigajo avijona z zemlje, zadržuje avijona, da ne

moreta z mesta. Njegove mišice se od strahovitosti sile napenjajo, ledja se bočijo kot lok, njegovo lice se krči, a silni vihar, ki ga povzroča propelerji, se igra z njegovimi dolginami lasmi. Ta nadčloveški napor zdrži Barta 22 sekund, torej za 1 in pol sekundo manj od Casina ter tako zmaga Casin.

Žiri proglasi za zmagovalca Casina s pripombo, da se ne more potrditi, kdo izmed njiju je jačji v resnici, ker je Barta ob priliki zadrževanja avtomobilov bil ranjen v levo roko, kjer mu je popolnoma odtrgalo tri prste.

Casin zapusti igrališče ob burnem pozdravljanju publike. Barta pa ostane, da izvede še dve točki, ki ju Casin ni smel vršiti. Barta je vzel v svoja usta patrono napolnjeno s 35 grami dinamita. Izza njegove glave nekdo drži oster meč tik ob tlinici. Najmanjši pokret glave pri eksploziji dinamita v ustih, bi pomenilo smrt; meč bi se mu zadril v glavo. Prišloje patrono, valgalna vrveča dorogova, eksplozija. Silna detonacija, a Barta ni trenil s očesom. Publika malo prej še v smirnem strahu tiha, se razvname in ploška navdušeno Barto. Barta sliči nastop izvrši na konju. Ob priliki detonacije, bi kmalu vrglo konja na tla, priskočili so k njemu ter ga vsaga utrujenega obdržali.

Publika je bila silno zadovoljna s produciranjem Barto, zlasti še ker vrši to Barta ne kot profesionalni bорец, ki mu gre za nagrade, ampak je navadna ljubitelj do sporta. Saj je on sam industrialec in bogat človek. Je pa sin Srbinke in Hrvat. Parilski listi se zelo pohvalno izražajo o jugoslovanskem šampionu, kakor tudi posebej še podčrtavajo dejstvo, da ni poklicen sportist, marveč je nastopal le iz ljubezni do sporta.

Enega šampiona torej Jugoslavija vendarle premore.

Perušek odpotoval.

Ljubljana, 10. julija 1929.
Včeraj zvečer ob pol devetih je z monokavskim brzim vlakom odpotoval v Ameriko nazaj slikar Gregory Perušek. Ustavi se za dan, dva v Parizu, potem nadaljuje v Cherbourg, kjer se vkrcna na ladjo, ki odhaja 13. t. m. čez ocean. Na kolodvor so ga sprejeli Mile Klopčič, Ludvik Mrzel (urednik revije "Svobodna mladina" piše tudi pod psevdonimom Frigid in je vse njegovih podlistkov ponatisnila tudi Prosveta) in učitelj Rupnik iz Sodražice.

Za časa svojega bivanja v Ljubljani je Perušek navezal stike z umetniškimi krogi in se je počutil v Ljubljani povsem doma. Napravil je več akcie, po katerih bo v Ameriki izdelal slike. Najbolj ga je zanimala stara Ljubljana, to je del Ljubljane, ki leži tik pod gradom, s svojimi ozkimi mračnimi in zavitiimi ulicami.

Par dni pred njegovim odhodom je došel v Slovenijo tudi A. Joško Oven iz Chicaga, a se nista našla s Peruškom. Ta je prav tedaj dobil radiogram iz Amerike, naj se s prvim parnikom vrne. Vzroka ne ve, ker ni bil naveden. (Vest, da mu je hčerka obolela, kakor smo po "Slovenščini" poročili tudi mi poročali, je netočna).

Ta nagli povrtek je Perušku preprečil, da bi si bil ogledal tudi Dalmacijo in da bi se ob povratku ustavil za nekaj časa v Španiji. Prekrizalo mu je računsko. A mi želimo, da Perušek ne pozabi, da so mu prijatelji ob slovesu dejali: "Na svidenje!"

Začnanje dodatkov sodnikom. — Več dni dela posebna komisija ministrov pod predsedstvom predsednika generala Živkovita na ustvarjanju osnove za dodatke sodnikov in političnih upravnih uradnikov. Po tej osnovi bi se dosegli dodatki sodnikom in uradnikom, da bi se moglo najti sredstva za ureditev šest-niških dodatkov ter bi se tako olajšali izenačili s sodniki in upravnimi uradniki. Ta osnova bi se posebej eventualno uporabila za ureditev dodatkov tudi ostalih civilnih uradnikov. Kakor zveemo, se bo snil dodatki sodnikov in uradnikov se 30%, kar je vsekakor mnogo in se bo še itak slabo plačanim državnim uradnikom godilo še slabše kot se že sedaj.

RAZNE VESTI

Lesna družba pred sodiščem.

Phoenix, Arizona. — Proti Cady Lumber kompaniji je vložen na sodišču devet tožb radi smrti devetih oseb, za katere je družba odgovorna. Smrt je nastala radi okužene pitne vode, v katero je dotekala bacilna voda iz kompanijskega bajerja, kjer se namaka les. Odškodnina, za katero sorodniki tožijo družbo, znaša 261.500.

Cady Lumber kompanija je poznana kot ono izmed najhujših protijugoslovanskih podjetij na jugoslovanski. Sem se je preselila pred par leti, da izkopa arizonske pragozde.

Tobačni delavci dosegli boljše pogoje.

Wheeling, W. Va. — 600 tobačnih delavcev je zagrozilo a stavko, ako jim podjetniki ne izboljšajo plače in delavskih razmer v tovarni. Poklicani so bili posredovalci zveznega delavskega departmanta, ki so izravnavali spor med delavci in podjetniki brez stavke. Delavci so zahtevali, da jim kompanija plača dva dolarja od tisoč smok. Nova pogodba je bila sklenjena na podlagi kompromisa.

Delavstvo v Arizoni postaja aktivnejše.

Phoenix, Ariz. — Po dolgih letih neaktivnosti od let 1920-21, ko je openaparako gibanje slavilo svojo zmago, se je delavstvo v Arizoni prvič pričelo dvigati iz ruševin. V preteklih šestih mesecih se je reorganiziralo v tem mestu število lokalnih uni. Mesto Douglas zaznamuje največji napredek; v zadnjih dveh letih se je tamkaj ustanovilo 14 lokalnih organizacij in živahna centralna unija. Konvencija državne delavske federacije bo v Douglasu meseca septembra.

Zagovornik porodne kontrole izpuščen.

Oakland, Cal. — Ker je prodajal Margaret Sangerjevo knjižico o porodni kontroli, je moral Carl Raye preostati tri mesece v ječi. Obsojen je bil tudi na sto dolarjev globe, katero je plačal odbor za porodno kontrolo, ki sestoji iz sto oseb.

Te dni je bil izpuščen iz ječe. Rekel je, da je za delavca, ki je vajen delati, teje prestajati prisilno brezdelnost kot pa delati v tovarni.

Trajnostni polet se nadaljuje.

St. Louis, Mo. — Trajnostni polet letalcev Dale Jacksona in Forest O'Briena z letalom St. Louis Robin je še dosegel rekord 282 ur v zraku v četrti skraj. Vsaka ura, ki je prebivalca v zraku, je dobro plačana, ker prejemata \$2,648 dnevno od dneva, ko sta posekala zadnji trajnostni rekord, ki je bil dosežen v Californiji.

Trije delavci ubiti.

Dillonvale, Ohio. — Tukaj so bili ubiti trije delavci, ki so bili zaposleni pri popravilni električnega transformatorja. Kako jih je doletela smrt, je še vprašanje. Kompanija pravi, da jih je ubila strela; drugo mnenje je, da so bili ubiti od električnega toka.

Pristaniščni delavci potejo poslušati voditeljev.

Boston, Mass. — Pristaniščni delavci, ki so zastavkali na pomolih Cunard linije, so prezrli akaze lokalne in mednarodne unije pristaniščnih delavcev, da se vrnejo na delo.

Letalska nesreča.

North Caldwell, N. J. — Franklin Sand, vojaški letalec, se je v sredo ubil na bližnjem letališču, ko je padel z visine dva tisoč čevljev na zemljo. Vzrok nesreče je bil pokvarjen motor.

500 dolarjev za delavsko radiopostajo.

Chicago. — Radiopostaja WC-FL, ki jo poseduje Čikajska delavska federacija, je prejela vso pet sto dolarjev od unije centnih železničarjev. Radiopostaja vodi kampanjo za finančno pomoč, za katero se je obrnila na unije.

Dolgi vlaki — manj delavcev.

Charleston, S. C. — Eno miljo in več dolgi vlaki niso nič nenavadnega na ameriških pro-gah zadnjih par let. Te je opaziti tudi na Atlantic Coast Line železnici, ki drži iz Richmonda, Va., v Tampa, Fla. Do par let nazaj je imel najdaljši vlak 87 vagonov; danes je splošno število od sto do stointrideset vagonov v enem vlakcu.

Posledice zlasti obetljivo železničarji, ki spremljajo tovarne vlake. Odpustajo jih dan za dnevom — brez "pasporta."

Rota razveljavila zakon plemenitaja.

New York. — Rimaka rota je te dni anulirala zakon grofa Gaston De Bearna s Moniko Mau-de Averyjevo, hčerjo angleškega plemenitaja William Beilbyja. Vzroki za razveljavljenje poroke niso bili podani.

Električarji dosegli zvišanje plač.

St. Louis. — 875 električarjev je doseglo deset odstotkov višje plače. Zahtevali so 14 dolarjev za osemurni delavnik. Nova pogodba, ki bo v moči prihodnje dve leti, pa določa \$13.20 dnevne plače.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (June 30-29) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne gata. Ako lista ne prejme, je mogoče ustavljen, kar ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen vlad napakega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so val društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.50 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za dnevne \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Mladinski List stane za cel leto \$1.25.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravištvo "PROSVETA"
2367 E. Campbell Ave., Chicago, Ill.

Visoki ... drobni ... nizki ... debeli ...

RICHMAN ima obleko vaše mere

Ne glede na to kadaj se odločite kupiti obleko ... v poletju, jeseni ali zimi ... pridite v Richmanovo trgovino s sagotovilom, da bode našli veliko zalogo oblek naj-novejšega blaga in kroja, ki vam bo pristojala.

Richmanove obleke so narejene v enajstih primernih vzorcih, in po meri za vse velikosti. Naša velika tovarna razpošilja in zaklada dnevno vse naše 38 trgovine, ki imajo vedno popolno zalogo oblek, ki vas bodo zadovoljile bodisi glede kakovosti blaga, kroja ali mera.

NARAVNOST IZ RICHMANOVE TOVARNE K VAM — BREZ POSREDOVANJA PREKUPČEVALCEV.

Bodisi katerakoli obleka ali površnik, katere si izberete ... po vseh merah ... Vedno samo ena cena

all 221!
THE RICHMAN BROTHERS CO.
114-118 South State Street
nasproti Palmer House
CHICAGO, ILL.

Ivan Jontez: PRIMERJANJA

Ziviljenje bi lahko primerjali z mestoma pokvarjeno gramofonsko ploščo: nekaj časa teče igla po nji in gramofon lepo poje, nenadoma pa igla zaškrpi in pojočemu stroju se iztrga zopni, hreščijo glasovi...

Svet in mravljišče sta si navidez zelo podobna, vendar pa je razlika med enim in drugim. Če si vzameš čas, da si ogledaš življenje na mravljišču, boš videl, da tam vlada neki določeni red: tisoči mravljinčev hite po svojih dnevnih opravkih; eni pravljajo mravljišče, drugi do našajo gradivo, tretji hrano, itd. Vse se vrši v vzornem redu.

Pa poglej na svet. Kaj boš videl? Videl boš milijonake množice človeških mravljinčev, ki kot brez glave drve sem in tja, drug preko drugega, se pehajo, prerivajo in tekmujejo med seboj, se brezumno bore med seboj in drug drugega ubijajo. Opaziš, da eni pridno gradijo nove stavbe, ki jih drugi s se večjo verno podirajo. In vidiš velikanse mase mravljinčev, ki trdo delajo iz jutra v noč, iz noči v dan, pri tem pa stradajo, so goli, preganjani, zaničevani in opljuvani, sad njihovega dela pa požre nenasična, krvavična pošast, ki v

svojih umazanih, grabljičjih krempljih drži to ogromno mravljišče, ki ga imenuje svet. Ta pošast se imenuje kapitalizem; hrani se s krvjo in znojem milijonov bednih delavcev, ki jim pošast ne prizna pravice do dostojnega življenja. Drugi paš boš nadalje množice drugih pošast, ki je njih hrana: srca in možgani mravljinčev; imenujejo se: Neveda, Glupost, Laž, Hinaščina, Zloba, Pohlep, Krivičnost, Zvijaz, Sebičnost in Zaslepijenost. To so zvesti psi kapitalistične pošasti, ki bi brez njih pomoči ne mogla obdržati nadvlado nad svetom.

Vse to opaziš na svetu, ki v resnici je gromno mravljišče, in vsa tega ne najdeš med mravljami; mravljam je to vse neznano in če bi se med nje naselili slučajno take ali silne pošasti, bi jih mravlje uničile in požrle.

In baš v tem je razlika med svetom in med mravljiščem.

Če bi primerjal človeka, ki si lasti ponosni naziv "krona stvarstva" s katero bilo manj razvito, nepopolnejšo živaljo, bi bila primera nepopolna, kakaj človek je despotičen kot lev, kronoj in brbljač kot so papige in sice, zahrbtn kot kača, poseduje lastnosti hijene, je bedast kot noj in brbljač kot so papige in opice; v njemu se družijo dobre

lastnosti namišljenih angeljev s slabimi lastnostmi hudice. Človek ni popolnoma podoben niti izmed omenjenih živali; podoben je vsem skupaj; človek je čudna mešanica vsega dobrega in zlega; če dobro v njem nadvlada, tedaj postane to bitje koristno, v nasprotnem slučaju pa postane najopasnejša, najkrvoločnejša in najzahrbtnejša zver, s katero se nobena druga zver ne more meriti; ker človek poseduje nekaj, česar lev, tiger in ostale zveri ne posedujejo: visoko razvit razum. Če je človek v mladosti deležen dobre, pravilne vzgoje, ki mu da trdno podlago za nadaljno življenje, se lažje ubrani pred prirojenimi slabimi instinkti, to je: jih nadvlada, vsaj delno za tre in se oprime dobrega. Toda, povejte mi: koliko ljudi je deležnih resnično, dobre vzgoje, take vzgoje, ki je v stanu zatre v njih notranjosti pogajanja, joče krali zlega in obenem spoštevati razvoj dobrih lastnosti v njemu? Proketo malo! In verjemite mi, če bi sedanji kapitalistični-verzgojni sistem zavrgli ter uvedli socialistični vzgojni sistem, da bi v doglednem času bilo na svetu veliko manj časa in zločinov in razlika med človekom in živaljo bi postala očitnejša.

Kakaj, kapitalistična veraka vzgoja napravi iz človeka suženja strasti, zlih nagnenj in nevede, zato ker aloni na nezdrav

vih, gnilih etičnih in moralnih temeljih, medtem, ko je socialistični vzgojni sistem, ki ga v praksi še ni, postavljen na zdravo in trdno etično in moralno podlago, zato smelo trdim, da edino taka vzgoja lahko zatre v človeku prirojeno mu sebičnost in nagnjenje k hudumu, vzbudi v njem nagnjenje do dobrega ter napravi iz njega koristno bitje sebi in splošnosti; ki skuša osrečiti druge zato, ker ve, da sam ne more biti srečen, če so drugi nesrečni in obratno. Človek bo postal človek šele tedaj, ko bo dobil pravo vzgojo; vse dotlej bo ostal kar je: zelo razvita žival, ki ji je težko najti primero v živalskem svetu.

Takovana civilizacija našega veka najde dobro primero v civilizaciji, ali če hočete barbarizmu starega in srednjega veka; med barbarsko civilizacijo starega in srednjega veka na eni in civilizacijo naše dobe na drugi strani imamo temeljne razlike, kar prva kot druga in tretja slone na istih temeljih: na privatni lastni kapitala in izkoriščanja nižjih po višjih. Suženstvo v najočitnejši obliki je cvetelo v starem veku, je obstajalo v fevdalistični obliki v temnem srednjem veku in ekalistična danes v obliki meznega suženstva: suženstvo in priganjstvo to je vse. Suženj starega veka je bil brezpaven: gospodar ga je lahko prodal, zamenjal in tudi umoril, ne da bi bil zato kaznovan. Srednjeveški suženj se ni godilo boljše. In danes? Isto stanje v malo drugačni obliki: gospodarji današnjih dni nemoteno izmognavajo sužnje-delavce, jih ubijajo, direktno in indirektno in ostanejo nekaznovani.

Staroveškega sužnja, ki se je držnil reči, da se mu godi krivica, da so ga oropali njegovih človeških pravic, vseh dobrin, do katerih je kot človek upravičen, je njegov gospodar enostavno umoril. V srednjem veku so tiste, ki so se borili proti reakciji, zahtevali telesno in duševno prostost, seigali na grmadah; enaka usoda je zadela celo tiste, ki niso hoteli priznati, oziroma verovati v krščanokapitalistični evangelijski izkoriščanja in ubijanja. Ali smo danes kaj na boljšem? Nič. Na grmade jih sicer ne mečejo boricev za prostost telesa in duha, za pravice delavcev-sužnjev: v ječe jih mečejo, na vesala in na električne stolčke jih pošiljajo, ubijajo jih, v delu, na cesti, na domu — in nihče jih ne pokliče na odgovor, kakaj suženjska masa, ki je v tem slučaju sodnik, še spi, se še ne zaveda kolika krivica se ji godi in vse dotlej, dokler bo spala, bo civilizacija naše dobe ubijala in morila borilce za pravice izkoriščanih, kašipote k solcu, k resnici in beljati bodočnosti.

Današnja civilizacija je bolj barbarska kot barbarska civilizacija starega in srednjega veka, ker zna bolj ubijati v masah, zna bolj rafinirano moriti in je izpopolnila morilna sredstva do "umetniške" dovršenosti. V tem je tudi edina večja razlika med staro in našo civilizacijo. Mi živimo v prehodni dobi, kakršna je bila doba prehoda od poganstva k krščanstvu. Preživelo poganstvo in mlado krščanstvo — dvoje, v bistvu enakih in le po obliki in taktiki različnih svetovnih naziranj se je borilo tedaj za nadvlado in poganstvo je podleglo. V naši dobi pa si stojita nasproti preživelo krščanoko - kapitalistično svetovno naziranje, ki mu je edini cilj: popolno, telesno in duševno zaslužjenje človeštva na eni, in svobodnomiselno svetovno naziranje, ki si je postavilo za cilj: osvoboditev v fizičnem in duševnem oziru — delavstva — to pomeni: človeštva — izpod krščansko kapitalističnega jarma in ustanovitev socialistične družbe, ki ne bo poznala izkoriščanja in ubijanja, v kateri bo enaka pravica za vse, na drugi strani. Da bo zmagalo slednje je gotova stvar. Prepoved trka na vrata človeštva; reakcija devije na vrata nove ključavnice, toda prepoved ne odvrne. Prepoved prihaja, polagoma, komaj opazno, a ne ustavi se nobeni sili več — ker čas prepoveda je prišel. Na vzhodu se dan, solnce nove, lepše dobe bo všlo in preganilo temo dolgih tisočletij raz človekovega duha.

Neki protestantovski duhovnik v Toronto, Ont. je pred nedavnim v svoji pridigi dejal, da osebno veruje v obstoj hudiča, ki je celo pobožen, bolj pobožen in veren kot kdaj poprej in evolucionizem je njegova vera. Pravi, da evolucionizem ni veda, ampak nekaka nova, kri-va vera, to pa zato, ker hoče vedeti odkod smo in kam gremo, ki jo uči sam bogosvarar, da nas odtuji od Boga in spravi v pekel. Država, pravi, je prepustila vzgojo temu "pobožnemu hudiču" ki drži v svojih krempljih baje že celo lemanate in duhovščino. Terrible, isn't it? Dobri gospod je zelo podoben noju, ki, kadar je zasledovan od sovražnikov, enostavno zarije glavo v pesek, meneč, da se na ta način skrije očem zalezovalcev; "učeni" teolog je tudi zaril glavo v pesek metafizične puščave, da ne vidi dejstev, ki leže na odprti dlani. Evolucija je fakt in dobri gospod to brčkone ve in ga to tudi boli. Poor old man!

Delavec, ki meni, da mu izobrazba ni potrebna je podoben tepcu ki se odreče vživanju vsake hrane, češ, da je na potrebuje.

POJASNILO Društvenim tajnikom in posiljateljcem RAZNIH NAZANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta kakorikoli naznanila in shvale o smrti, tedaj vsakej poročite v plenu, ali šelite imeti plačan oglas ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadno vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena pomastnikov, ter se tako naznanilo priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčeno celo vrsto raznih imen in drugih stvari, je pa to oglas, za katerega se mora plačati, to velja za član in za nečlane. Nadalje velja isto tudi za razna priobčena, venčica, shode, itd. Vselej je treba povedati, ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno članikarstvo vest, tudi v takem slučaju se ne navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le največji del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobči vse, kar zahtevate. Isto tako velja za vsa druga naznanila, če se koga liče, ščitene poudarbo, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno povedati, da naj bo to oglas, kolikokrat naj se isti priobči in da bode nanj plačali. To pojamilo dajem radi tega, ker je to skop konvencije, da se potem ravnamo val, društva, člani, naročniki in upravniki lista. Prosim, da to upoštevate in se po tem ravnamo. — Filip Godina, upravitelj.

ZELIM DOBITI ŽENSKO.
Dobiti želim žensko za domačo hišna dela, jaz sem sam, nimam nič otrok. Plača po dogovoru. Vsa pisma naj se pošlje na naslov: Pečlar, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
NAZANILLO.
Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov in članke, naslove novih članov, ter imena in naslove odtislih, etičnih in izobčilih članov naznaniti upravniki Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku, ostanejo tam v arhivu in jih upravniki ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na naš list zato pripravljene list-nah vse naslove upravniki Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravniki vsiljane speli, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. — Filip Godina, upravitelj.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI."

POJASNILO
IZ GLAVNEGA URADA S.N.P.J.

Po sklepu 9. redne konvencije, slove takih članov iz družine, dobojčes meseca maja 1929 v Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPI, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bodo morali drugi člani in dobičane družine, ki je tako skup-ta (dnevnik) stane za vse enako, za člana ali nečlane, za enoletno naročnino \$6.00.

Vsak član plača pri acesmen-tu vsoto \$1.20 letno ali 10 cen-tov mesečno za svoj list glasilo (tednik) Prosveta in je upravi-čen istega prejemati. Sme pa prostovoljno svoj list odstopiti komur hoče, dokler plačuje svoj. Do sedaj se je prišlo samo EN tednik k naročnini na dnevnik, od sedaj naprej se bo po lahkno prišlo enega, dva ali tri člana iz ene družine iz enega na-slova, k naročnini na dnevnik Prosveta in ne več kot tri. Torej, kjer bo prištel en sam član, bo doplačal kot sedaj \$4.80, kjer bosta priš-teta dva člana iz ene družine, bodo doplačali še \$3.60, in kjer bodo prišli trije člani iz ene družine, bodo doplačali še \$2.40 in bodo zato lahko prejeli dnevnik Prosveta eno leto. Ta sklep ni veljaven za samce, temveč samo za družine iz ene-ga naslova. Vsak tak slučaj pa, kjer bosta dva ali več članov prištelih k naročnini za dnev-nik, se bo upoštevalo v sporazu-mu s upraviteljem Prosveta le tedaj, ako bojo naročili dnevnik za celo leto.

Društveni tajniki bodo morali skrbeti za točnost vseh takih slučajev in navesti imena in na-slovne. — Filip Godina, upravitelj.

POJASNILO.
Članom naročnikom Prosvete, društvenim tajnikom in zastopnikom lista Prosveta, bodi s tem pojasnjeno, da NOV sistem plačevanja naročnine je šel v veljavo 1. julija 1929. Vsi naročniki, ki dolgujejo na naroč-nini za NAZAJ, morajo plačati po starem sistemu vse kar dol-gujejo do 30. junija 1929. Pro-sim, da se to upošteva in vzame na znanje. Za list Prosveta — Philip Godina, upravitelj.

SLOVENSKEGA NARODNA POD-PORNA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in se posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propa-gando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih pod-pornih organizacij. Vsaka or-ganizacija ima običajno svoje glasilo.

Torej agitatorični dopisi in na-mnanila drugih podpornih or-ganizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Cena lista Prosveta
po 1. juliju 1929 je:

Za Zbir. države in Kanado \$6.00
1 tednik in 4.80
2 tednika in 3.60
3 tedniki in 2.40

Za Cicero in Chicago je \$7.50
1 tednik in 6.30
2 tednika in 5.10
3 tedniki in 3.90

Tednik sam stane \$1.20
Tednik v Evropo stane 1.70
Poština za tednik v Evropo .50

Mladinski list stane \$1.20
Ml. list v Evropo stane 1.50
Cena oglasom po dogovoru.
Upravitelj.

F. M. Dostojevski:

ZLOČIN IN KAZEN

Roman iz šestih del z oplogom. Poslovni Vladimir Lovčik.

In kakor da nima to besede nikake važnosti, je skrbno začel predstavljati Razumihinu pepelnik, da ne bi tako neumljeno otiral sivalice na preprogo. Razkolnikov je strepetal, Porfirij pa ga navidezno niti ni pogledal in se je bavil še vedno z Razumihino sivalico.

"Kako? Čakal si ga? Kako pa si mogel vedeti, da je tudi on zastavljal tam?" je vzkliknil Razumihin.

Porfirij Petrovič se je obrnil naravnost k Razkolnikovu:

"Obadva vaša predmeta, prstan in uro, je imela zavita v papir, na papirju pa je bilo s avinčnikom zapisano vaše ime in dan, kaj ste ji prinesli oboje..."

"Ali ste tako pozorni?" se je nerodno nasmešnil Razkolnikov, prisdevaje si, da bi mu gledal naravnost v oči; ker pa se ni mogel pre-magati, je naglo dodal: "To pravim zato, ker je bilo gotovo jako zastavljalcev — tako, da bi si pravzaprav le s težavo zapomnili vse... Vi pa jih imate vse tako dobro v spominu, in — in..."

"Neumnost! Ta pripomnja je bila slaba!" "Zdaj so znani akoro vsi zastavljalci, sa-mo vi me še niste izvolili obiskati," je odgo-voril Porfirij s jedva opazno porogljivostjo.

"Bil sem nekoliko bolan."

"Slišal sem o tem. Slišal sem tudi to, da ste bili nad nečem tako strašno pobiti; še zdaj se mi zdite bledi!"

"Nisem bled, ne — nasprotno, popolnoma zdrav!" se je osorno in nejevoljno odrezal Razkolnikov, izpremenivši svoj ton.

V njem je prekipela jeza, ki je ni mogel zadušiti.

"V jesu se bom zagovoril!" mu je šinilo po glavi. "Zakaj me neki mučijo!"

"Ni še popolnoma zdrav!" je povzel Raz-umihin. "Do večerajnjega dne se mu je ako-ro nepretrgoma bledilo... Vidli, Porfirij, komaj je še stal, a kakor hitro sva ga večeraj jaz in Zosimov, pustila samega — se je oblekel; ukradel se skrivaj v doma in kolovratil bogvekd skoro do polnoči, in to v popolni ne-zavedi, da veš; ali si moreš predstaviti?"

"Ali res v popolni nezavedi? Povejte mi to, prosim vas!" In Porfirij je nekam po ženski zmajal z glavo.

"Nemnost to! Ne verjemite mu! A saj mu itak ne verjamete!" se je izviljo Razkolni-kovu v njegovi prekipelajoči jezi.

Porfirij Petrovič pa brčkone ni slišal teh čudnih besed.

"Kako pa si mogel z doma, ako ne v ro-čici?" se je naenkrat razvnel Razumihin. "Za-kaj si šel z doma? Zakaj?... In pred vsem, kako da si šel skrivaj? No, ali si bil takrat pri zdravi pameti? Zdaj, ko je vsa nevarnost pri kraju, se lahko vprašam brez ovinkov!"

"Strašno so me večeraj jezili," se je obrnil Razkolnikov k Porfiriju z bahato izjavajočim usmevom, "in jaz sem jim ušel, da si na-jel drugo stanovanje, kjer me ne bi mogli najti; tudi kup denarja sem vzel s seboj, gos-pod Zametov ga je videl. No, gospod Zame-tov, ali sem bil večeraj pameten, ali se mi je bledilo? Razrešite spor!"

V tem trenutku bi bil Zametova najraje zadavil, tako malo mu je ugaljal njegov pogled in njegovo molčanje.

"Po mojem mnenju ste govorili jako pa-metno in celo zvito, samo razdražljivi ste bili preveč," je suhoparno izjavil Zametov.

"Danes mi je pripovedoval Nikodem Fo-mič," je vrinil Porfirij Petrovič, "da vas je srečal snoči še jako pozno v stanovanju neke-ga uradnika, ki so ga konji poteptali..."

"No, vidite, še samo ta dogodek z urad-nikom!" se je vmešal Razumihin. "No, pa po-vej, če pri uradniku nisi bil prislojen! Svoj sadnji denar je dal vdovi za pogreb! Ako ji je hotel pomagati, no, naj bi ji dal petnajst rubljev, magari dvajset, ali vsaj naj bi si ob-držal, on pa ji je podaril vseh petindvajset rubljev!"

"Morebiti pa sem našel kje zaklad, ki ti ne veš zanj? Večraj sem bil jako radodaren. — Gospod Zametov že ve, da sem našel za-klad!... Prosim oproščanja", se je s trepe-tajočimi ustnicami obrnil k Porfiriju Petro-viču, "da vas cele pol ure motiva s tako ne-umnim prepričim! Kaj ne, da ste se naju že naveličali?"

"Prosim, nasprotno! Nasprotno! Ko bi vedeli, kako me zanimate! Gledati in posluhati vas je zanimivo, in priznam vam, vesel me, da ste me vendar že enkrat blagovolili pose-titi!"

"Ti, daj nama vsaj čaja, meni se je že grlo posušilo!" je zavpil Razumihin.

"Izborna misel! Morebiti so val za to? Toda, ali ne bi hotel pred čajm še nekoliko natančneje..."

"Glej, da se mi spraviš!"

Porfirij Petrovič je šel naročat čaj.

Kakor vihra so vrvele misli Razkolnikovu po glavi. Bil je strašno razburjen.

"Res, zdaj se nič več ne prikrivajo in nočejo delati ovinkov. In če me nisi poznal, kako si mogel govoriti o meni s Nikodemom Fomičem? Potemtakem že nočejo več prikri-vati, da me gonijo kakor truma psov. Kar odkrito mi pljuvajo v lice!" Trepetal je od besnosti. "Bijte vsaj naravnost, a ne igrajte se s menoj kakor mačka z mišjo. To je ne-vljudno, Porfirij Petrovič, to si morebiti še prepovem! Kaj ko bi vstal in povedal vsem resnico v obraz; potem bi videli, kako jih pre-ziram!" Dihal je z naporom. "Kaj pa če se mi le dozdeva tako? Če je to samo domišljija, jaz pa se motim v vsem, jezim se iz neizkuš-enosti in ne morem dolgravati svoje podle vlo-ga? Morda je vse to brez namena? Vse nju-ne besede so navadne, pa vendar je nekaj v njih... Vse to se lahko govori ob vsaki pri-lici, in vendar ima poseben pomen. Zakaj je rekel Zametov, da sem govoril zvito? Zakaj govorita v takšnem tonu? Da, ta ton... Raz-umihin sedi tu poleg; kako da on ne opazi ničesar? Ta nedolžni bebec nikdar ničesar ne sumi! Ali imam še zopet mrlico? Ali mi je Porfirij prejele pomešiknil ali ne? Gotovo se motim; zakaj bi mi neki pomešiknival? Ali ho-čeje razdražiti moje živce, ali se norčujejo iz mene? Ali je vse samo prevara ali vesta res? Čelo Zametov je predren — ali mar ni? Za-metom se je ponoči premislil! Slutil sem že, da se bo! Obnaša se kakor doma; pa je sam šele privrkat tukaj. Porfirij ga ne smatra za gosta, ko mu kaže hrbet. Domenjena sta! Ci-sto gotovo sta domenjena zaradi mene! Goto-vo sta govorila o meni, preden sva prišla mi-dvas Razumihinom!... Ali vesta tisto o sta-novanju? Da bi bil vendar še kmalu konec! Ko sem rekel, da sem večeraj tekel najet stan-ovanje, se ni oprjel mojih besed, pustil me je govoriti... Haha! To o stanovanju sem dobro zasul; posneje mi bo koristilo!... V vročici seveda!... Hahaha! Vse sinočnji ve-čer pozna, samo tega ne ve, da se je pripeljala mati!... In ta čarovnica je zapisala tudi da-tum, a avinčnikom!... Ej, bedaki, ne boste, me, ne!... To še niso dejstva, to je samo do-mišljija! Ne, dejstev mi prinesite! In tisti dogodek s stanovanjem ni dejstvo, temveč blodnja! Jaz že vem, kako je treba govoriti... Ali vedo tisto o stanovanju? Preden ne iz-vem, ne grem odtod! Zakaj pa sem prišel? In vendar to, da se zdaj jezim, je primer že dejstvo! Uh, kako vroče krven sem! Morda pa se to baš prilaga k vlogi bolnika?... Pre-tipava me, rad bi me spravil v zadrego. Za-kaj je prišel?" (Daje prihodnjik.)